

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประกอบด้วยอุดมการณ์ (Ideology) หลักการ (Principle) วิธีการ (Method) วิถีทาง (Means) และเป้าหมาย (End) เพื่อนำพาบุคคลและสังคมไปสู่ความเจริญงอกงามทางจิตใจและปัญญา ด้วยวิถีแห่งการปฏิบัติที่หลากหลาย^๑ หลังจากที่พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปยังดินแดนต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย ประชาชนในดินแดนเหล่านั้นต่างก็ได้นำแนวคิด หลักการ หรือหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคล และสังคมในมิติที่หลากหลาย

แนวคิดและวิธีการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทย เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในเชิงประวัติศาสตร์ การดำเนินวิถีชีวิตและการสร้างสรรค์ในเชิงศิลปวัฒนธรรมจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา และกระบวนการจัดการของผู้คนในสังคม ในขณะที่ศาสนสถานหรือวัดทางพระพุทธศาสนา ได้กลายเป็นแหล่งรวมศิลปะวิทยาการในสาขาต่าง ๆ ทั้งในด้านโบราณคดี จารัตระเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ตลอดจนความรักความผูกพันอันดีงาม ซึ่งนับว่ามีคุณค่ายิ่งและมีบทบาทที่สำคัญ ในการเชื่อมโยงเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนกับการพัฒนาสังคมไทย โดยเฉพาะหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้มีบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่โบราณกาล และเป็นรากฐานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติไทยมาโดยตลอด แต่ความเจริญก้าวหน้าของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของคนไทยอย่างรวดเร็ว นโยบายการพัฒนาประเทศ ได้มุ่งเน้นทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้สังคม เศรษฐกิจ การเมืองเป็นแบบทุนนิยมเน้นการพัฒนาทางด้านวัตถุเพียงด้านเดียว ส่วนการพัฒนาทางด้านจิตใจ มีการพัฒนาที่ลดลงตามลำดับ เห็นได้จากการนำวิชาศีลธรรมออกจากหลักสูตรการศึกษาทุกระดับชั้นในโรงเรียน มีเพียงนำไปประกอบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งทางตรง และทางอ้อม เป็นผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง เพราะการอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมืองใหญ่ ๆ มีผลกระทบทางด้านสุขภาพพลานามัย เกิดปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ เช่น โรคเอดส์ เป็นต้น ที่คร่าชีวิตของคนในวัยทำงานจำนวนมาก ส่วนปัญหาโรคที่เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่สมดุล เช่น โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน ความดันโลหิต อันเกิดจากพฤติกรรมการบริโภคนิยม และ

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม , พิมพ์ครั้งที่ ๓**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๑), หน้า ๒-๓.

การดำเนินชีวิตที่ขาดสมดุลได้เปลี่ยนแปลงคนในสังคมให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สังคมมีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น แกร่งแหย่ง ชิงดีชิงเด่น ชัดแย้ง แบ่งเป็นพรรคเป็นพวก หลงมัวเมาในอบายมุขอันเนื่องมาจากการบริโภคอย่างขาดสติ การถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกชักจูงให้หลงผิด เชื่อในสิ่งที่ผิด ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในเรื่องของการทำความดี จึงเกิดคำถามว่า การทำความดียังได้รับความดีจริงหรือไม่หรือวลีที่ขบถต่อกันก็คือ “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป” ทศนคติความเชื่อที่ผิดจากความเป็นจริงเหล่านี้ จำเป็นต้องรีบแก้ไขในเร็ววัน เพราะเป็นค่านิยม และทัศนคติที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ต้องรีบแก้ไขให้ถูกต้องว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” การทำดีต้องได้ดีแน่นอน มิฉะนั้นจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม การเข้าใจอย่างถูกต้องทำให้เกิดคุณภาพทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สติปัญญาและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างมั่นใจ และมีความสุข

ภาวะที่สังคมกำลังเกิดปัญหารอบด้านได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และคณะสงฆ์ได้ร่วมกันดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในส่วนของคณะสงฆ์นั้นได้มีหน่วยงานที่เกิดขึ้นตามมติมหาเถรสมาคมที่เรียกว่า “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล” ที่ตั้งขึ้นตำบลละ ๑ แห่งเพื่อดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และเพื่อช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ จากการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่า หน่วยอบรมประชาชนสามารถดำเนินการได้ตามมติของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหัวหมก อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีการดำเนินงานภายใต้แนวคิดธนาการความดี โดยได้ดำเนินกิจกรรมตามหลักการที่ว่า “ทำความดีสร้างค่าความเป็นคน ยามขัดสนเราให้แลกเป็นสิ่งของ” เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนคนในสังคมได้ทำความดีด้วยความมั่นใจ มีทัศนคติที่ถูกต้องว่า ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหัวหมก ได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่ตั้งอยู่ในตำบลหัวหมก ธนาการความดีได้มีการจัดกิจกรรมหลายโครงการ ทั้งโครงการเพื่อป้องกันปัญหาที่จะพึงเกิดในอนาคตและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น โครงการร้อยคนร้อยดวงใจร้อยความห่วงใยมอบแด่ผู้สูงอายุที่ขาดแคลน โครงการ ๑ วัน ๑ บาท เพื่อเติมโอกาสให้ผู้ยากไร้ ซึ่งเป็นโครงการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง เจ็บป่วย และผู้ด้อยโอกาสในด้านต่าง ๆ การส่งเสริมฟื้นฟูสังคมแห่งการให้ สังคมที่มีความปรารถนาดีมีความเอื้อเฟื้อห่วงใยซึ่งกันและกัน โครงการผู้สูงอายุสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเป็นการลดการพึ่งพิงวัยแรงงาน กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา งานศพปลอดเหล้า ครอบครัวปลอดเหล้า วัด โรงเรียน สถานที่ราชการปลอดเหล้า ตามโครงการลดพื้นที่การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โครงการส่งเสริมสุขภาพ “ทำดี สุขภาพดี” โดยมุ่งเน้นให้ทุกคน คิดดี ทำดี เพื่อตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม โครงการ ๓ ผู้เฒ่าเฝ้าวัด และโครงการอื่น ๆ อีกมากมาย ที่จัดให้มีการดำเนินกิจกรรมตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ ซึ่งโครงการเหล่านี้สามารถเป็นแรงขับเคลื่อนเชื่อมประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และหน่วยราชการให้ทำงานร่วมกันแบบบูรณาการโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำในการดำเนินการ

ผลจากการดำเนินการทำให้หน่วยอบรมประชาชน ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับรางวัลนวัตกรรมการท้องถิ่นไทย และรางวัลผู้ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เป็นต้น นับได้ว่าหน่วยอบรมประชาชนตำบลห้วยม้ง จังหวัดเชียงราย ได้ดำเนินการสร้างทัศนคติให้ถูกต้องแก่ประชาชน การทำงานของพระสงฆ์มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย และสังคมโดยรวม

จากกระบวนการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยม้ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ภายใต้แนวคิดธนาการความดีเพื่อสร้างสังคมคุณธรรมดังกล่าว จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ทราบว่า แนวคิดการดำเนินงานธนาการความดีนั้นมีแนวคิดเป็นอย่างไร มีความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด ด้านใดบ้าง มีวิธีการอย่างไรในการที่จะเสริมสร้างความดีให้แก่สมาชิก ทั้งที่เป็นปัจเจกชนและการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่สังคมโดยรวม ประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่เป้าหมาย คือ ตำบลห้วยม้ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ได้รับผลจากการดำเนินการหรือได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใดในการเสริมสร้างความดีหรือสังคมคุณธรรม ภายใต้แนวคิดธนาการความดี นอกจากนี้ ยังจะวิเคราะห์ถึงหลักการสร้างความดีและสร้างสังคมคุณธรรม ภายใต้แนวคิดธนาการความดีในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาสังคม การพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีให้เหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างทัศนคติและกระบวนการพัฒนาสังคมคุณธรรมให้ถูกต้อง โดยมีหลักพุทธธรรมเป็นเครื่องนำทาง และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลโดยภาพรวม รวมทั้งการสร้างเครือข่ายสังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด และหลักการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมภายใต้แนวคิดธนาการความดีของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยม้ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

๑.๒.๓ เพื่อทดลองและนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการในการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในเขตภาคเหนือ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิดและหลักการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม ตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคคลและสังคมที่มีคุณธรรมอย่างไร

๑.๓.๒ รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมภายใต้แนวคิดธนาการ

ความดีของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหัวงม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย มีลักษณะอย่างไร และมีความเกี่ยวข้องกับหลักการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมในทางพระพุทธศาสนาและแนวความคิดพัฒนาสังคมคุณธรรมอื่น ๆ อย่างไร

๑.๒.๓ ผลการทดลองและการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการจะมีส่วนสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในเขตภาคเหนืออย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นศึกษาแนวคิดและหลักการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ศึกษารูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมภายใต้แนวคิดธนาการความดีของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหัวงม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย โดยศึกษาถึงแนวคิด หลักการดำเนินการ และหลักธรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรม และความดีของชุมชนภายใต้แนวคิดธนาการความดี เช่น บุญกิริยาวัตถุ สังคหวัตถุ อปปริหานิยธรรม เบญจศีล เบญจธรรม เป็นต้น โครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องของการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม เช่น โครงการผู้สูงอายุสัมพันธ์ กิจกรรมเมนูความดี ออมบุญออมเงิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังจะดำเนินการศึกษาทดลองและสร้างรูปแบบสังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในเขตภาคเหนือ ตามแนวคิดธนาการความดีและพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมสำหรับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเชิงพุทธบูรณาการ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหัวงม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสะสมความดีหรือแนวคิดธนาการความดีมาเป็นแนวทางในการดำเนินการ จนสามารถนำไปสู่การพัฒนาบุคคลและสังคมได้อย่างดียิ่ง โดยได้รับรางวัลเสมาธรรมจักร รางวัลการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีจากสถาบันพระปกเกล้า เป็นต้น และหน่วยอบรมประชาชนในเขตภาคเหนือ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มหาเถรสมาคมได้มอบหมายให้เจ้าอาวาส ได้ทำหน้าที่สังเคราะห์ประชาชนภายใต้การเสริมสร้างสังคมคุณธรรมและแนวคิดธนาการความดี โดยมีประชากร ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการศึกษา ๓ กลุ่มสำคัญ ดังนี้ คือ

๑) กลุ่มพระสังฆาธิการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหัวงม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย โดยเป็นแกนนำผู้ที่ริเริ่มการจัดตั้งกลุ่มธนาการความดีหรือเป็นคณะกรรมการประจำกลุ่มธนาการความดี เป็นผู้ที่ถูกผลักดันให้กิจกรรมการทำความดีตามหลักพระพุทธศาสนาไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน ๕ รูป/คน ได้แก่

(๑) พระครูสุจินต์กัลยาณธรรม วิทญาณะ น.ธ.เอก ศศ.ม.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เจ้าอาวาสวัดศรีเมืองมูล รองเจ้าคณะอำเภอพาน วัดศรีเมืองมูล ตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน
จังหวัดเชียงราย

(๒) พระอารักษ์ อภิวิมลโน น.ธ.เอก มัธยมศึกษาปีที่ ๖ เจ้าอาวาสวัดบวก
ปลาค้าว ตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

(๓) พระครูปลัดเทิดพงษ์ ขยาภินโน วิทญาณะ น.ธ.เอก ปริญญาโท
เลขานุการเจ้าคณะอำเภอพาน วัดดอนตัน ตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

(๔) พระสุรเชษฐ์ ธรรมวโร วิทญาณะ น.ธ.เอก ปริญญาตรี (พธ.บ.) เลขานุการ
รองเจ้าคณะอำเภอพาน วัดศรีเมืองมูล อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

(๕) นายสมพงษ์ ชำหา วิทญาณะ ปริญญาตรี สาธารณสุขศาสตร์
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยม้อ บ้านหนองฮ้าง ตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน
จังหวัดเชียงราย

๒) กลุ่มพระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสและเจ้าคณะตำบล ผู้ที่เป็นประธานหน่วยอบรม
ประชาชนประจำตำบลจำ นวน ๑๐ แห่งในพื้นที่ ๗ จังหวัด ได้แก่ ลำปาง เชียงราย
พะเยาแพร่ นครสวรรค์ ตาก และแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
ที่นำหลักการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมมาประยุกต์ใช้ และ เป็นเครือข่ายการเสริมสร้างสังคม
คุณธรรมภายใต้การทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในเขตเหนือ จำนวน
๑๐ รูป ได้แก่

(๑) พระครูภาวนานวัตร เจ้าอาวาสวัดมงคลธรรมกายาราม จังหวัดเชียงราย
ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลโป่งงาม

(๒) พระครูสุวรรณธรรมนิวิฐ เจ้าอาวาสวัดแท่นคำ จังหวัดพะเยา ประธานหน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบลห้วยลาน

(๓) พระครูสถาพรปริยัติ เจ้าอาวาสวัดสบสัน ตำบลร่องเคาะ อำเภอดงหลวง
จังหวัดลำปาง ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลร่องเคาะ

(๔) พระมหากิตติศักดิ์ กิตติวิมลโน เจ้าอาวาสวัดหนองม่วงไข่ ตำบลหนองม่วงไข่
อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองม่วงไข่

(๕) พระครูสุนทรวิจิตร เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมศีล ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอก
คำใต้ จังหวัดพะเยา ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านถ้ำ

(๖) พระครูสุวรรณโณภาส เจ้าอาวาสวัดป่าฝาง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว
จังหวัดพะเยา ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยแก้ว

(๗) พระครูนิภาธรรมคุณ เจ้าอาวาสวัดห้วยดงเหนือ ตำบลห้วยดง อำเภอเก้าเลี้ยว
จังหวัดนครสวรรค์ ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยดง

(๘) พระพงษ์พันธ์ จิตตคุตโต เจ้าอาวาสวัดดอนมูล ตำบลพระธาตุผาแดง อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลพระธาตุผาแดง

(๙) พระครูอนุศาสนโกศล เจ้าอาวาสวัดโพธาราม ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลขุนยวม

(๑๐) พระครูสุจินต์กัลยาณธรรม เจ้าอาวาสวัดศรีเมืองมูล ตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยม้อ

๓) ประชากรในตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือดำเนินการ เสริมสร้างสังคมคุณธรรมภายใต้แนวคิดธนาการความดี โดยเป็นสมาชิกกลุ่มธนาการความดี จำนวน ๑,๔๗๖ คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดธนาการความดีในระหว่างการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ จำนวน ๖๐ คน และกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ ๖ แห่ง ที่เข้าร่วมประชุมและพัฒนากิจกรรมตามโครงการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในระหว่างการศึกษาแห่งละ ๑๐ คน รวม ๖๐ คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๑๒๐ คน

๑.๕ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑.๕.๑ สังคมคุณธรรม หมายถึง ชุมชนและสังคมที่มีการนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การพัฒนาจิตใจ และปัญญา การส่งเสริมให้บุคคลและสังคมมีการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ในที่นี้หมายถึงกลุ่มชนทั้งพระสงฆ์ และประชาชนในเขตตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ที่ร่วมกันสร้างความดีด้วยการร่วมกันจัดกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ

๑.๕.๒ ธนาการความดี หมายถึง กลุ่มองค์กรชุมชนที่ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเป็นคนดีมีคุณธรรมโดยการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ที่จับต้องได้ และมีการทำงานเสริมสร้างความดีให้เสมือนกับธนาการพาณิชย์ทั่วไป มีสมาชิกที่สามารถฝาก ถอน กู้ และทำธุรกรรมอื่น ๆ ด้วยความดี ในที่นี้หมายถึง ธนาการความดีของตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

๑.๕.๓ ความดี หมายถึง การคิดดี ทำดี พูดดี การแสดงออกถึงพฤติกรรม ที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมซึ่งเป็นไปตามหลักการของพระพุทธศาสนา ในที่นี้ หมายถึง การทำความดีด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เมตตาธรรม โครงการ ๓ ผู้เฒ่าเฒ่าวัด โครงการ ๑ วัน ๑ บาท เพื่อเติมโอกาสให้แก่ผู้ยากไร้ โครงการงานศพปลอดเหล้า โครงการก๋วยสลากเพื่อการศึกษา เป็นต้น โดยเป็นไปตามแนวคิดธนาการความดี

๑.๕.๔ แนวคิดธนาการความดี หมายถึง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีธรรม ๕ และศีล ๕ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

เพื่อส่งเสริมให้เป็นคนดี มีคุณธรรมโดยผ่านขบวนการภายใต้แนวคิดธนาคารความดี

๑.๕.๕ รูปแบบ หมายถึง รูปแบบการดำเนินงานเหมือนกับธนาคารพาณิชย์ทั่วไป สมาชิก สามารถฝาก ถอน กู้ และทำธุรกรรมอื่น ๆ ได้ทุกอย่างภายใต้เงื่อนไขของธนาคารความดี ตามหลักการที่ว่า ทำความดีสร้างค่าความเป็นคน ยามขัดสนเราให้แลกเป็นสิ่งของ

๑.๕.๖ กระบวนการ หมายถึง การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามรูปแบบ แนวคิด และหลักการ มีกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเมนูความดี โครงการก๋วยสลากเพื่อการศึกษา เป็นต้น เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของธนาคารความดี

๑.๕.๗ หลักการ หมายถึง การนำธรรมะไปสู่ประชาชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ อย่างเป็นรูปธรรม ตามจุดมุ่งหมายของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล คือ เพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา เพื่อรักษาสังคมชนบท และเพื่อป้องกันความยากจนของวัดวาอาราม

๑.๕.๘ กระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการของบุคคล ชุมชน และสังคมเพื่อเกิดการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน โดยมีการกำหนดหลักการ เป้าหมาย วิธีการ และผลลัพธ์จากการดำเนินการที่เหมาะสมกับสภาพ และบริบททางสังคม

๑.๕.๙ อ.ป.ต. หมายถึง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ที่ตั้งขึ้นโดยมหาเถรสมาคมได้มอบหมายให้เจ้าอาวาส ที่ตั้งอยู่ในตำบลนั้น ๆ ได้ ทำงานเพื่อสงเคราะห์ประชาชนในพื้นที่ตำบลของตนเอง

๑.๕.๑๐ หนหนือ หมายถึง เขตการปกครองทางการเมืองแบ่งเป็น ๔ ภาค รวม ๑๖ จังหวัด คือ ภาค ๔ มีนครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ ภาค ๕ มีพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ ตาก ภาค ๖ มีลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ภาค ๗ มี เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิด (conceptual framework) ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๑ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๑.๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ได้มีพระบรมราโชวาท ความตอนหนึ่งว่า วินัยแท้จริงมีอยู่สองอย่าง อย่างหนึ่งคือวินัยตามที่ทราบกันและถือกัน อันได้แก่ ข้อปฏิบัติที่บัญญัติไว้เป็นกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้ถือปฏิบัติ อีกอย่างหนึ่ง คือวินัยในตนเอง ที่แต่ละคนจะต้องบัญญัติขึ้นสำหรับควบคุมบังคับมีความจริงใจ และให้ประพฤติปฏิบัติตามความจริงใจนั้นอย่างมั่นคง มีลักษณะเป็นสัจจาธิฐาน หรือการตั้ง

สัตย์สัญญาให้แก่ตัว วินัยอย่างนี้ จัดเป็นตัววินัยแท้ เพราะให้ผลจริงและแน่นอนยิ่งกว่าวินัยที่เป็นบพัญญูติ ทั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเกื้อกูลให้การถือการใช้นัยที่เป็นบพัญญูตินั้น ได้ผลเที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์เต็มเปี่ยมตามเจตนารมณ์ สำคัญที่วินัยในตนเองนี้จะต้องบังเกิดขึ้นจากการที่ได้ยั้งคิดแล้ว ได้ใช้สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด พิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบแล้ว จนเห็นประจักษ์ในเหตุในผลที่แน่แท้ และเมื่อเป็นวินัย ที่กลั่นกรองขึ้นจากสติปัญญาความฉลาดรอบคอบ ก็ย่อมจะทำให้รู้จักผิดชอบชั่วดีทรงความศักดิ์สิทธิ์ คุ่มครองป้องกันผู้ปฏิบัติให้พ้นจากภัยอันตราย และเหตุแห่งความเสื่อมเสียทั้งปวงได้ ทั้งทางกายทางใจ พาให้เจริญรุ่งเรือง พร้อมด้วยศักดิ์ศรี เกียรติ อำนาจทุกประการ^๒

๑.๗.๑.๒ พระพุทธวรญาณ (มงคล วิโรจนมหาเถร) ได้กล่าวสัมปสาทนียกถา ต้อนรับผู้ที่เข้ารับการอบรม เป็นพระนักเทศน์ว่า พระพุทธศาสนาของเรานี้ ดำรงอยู่ได้ส่วนหนึ่งก็อาศัยพระสงฆ์ ช่วยกันเผยแผ่หลักธรรมให้แพร่หลายทั่ว ๆ ไป ท่านทั้งหลายที่มาประชุมกันในวันนี้ ก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่จะนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาไปเผยแผ่ให้แพร่หลาย ก็นับได้ชื่อว่าท่านทั้งหลายได้ทำหน้าที่ของท่านเป็นอย่างดี หน้าที่ของพระสงฆ์นั้นก็คือปฏิบัติธรรมตามคำสอน ของพระองค์พระศาสดา และนำเอาคำสั่งสอนนั้นไปประกาศให้ประชาชนได้ประพฤติปฏิบัติชอบเพื่อดำรงทรงพระศาสนาไว้ให้มั่นคงถาวรสืบต่อไป^๓

๑.๗.๑.๓ พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต) กล่าวไว้ในหนังสือ รากฐานพุทธจริยศาสตร์สำหรับสังคมไทยร่วมสมัย เรื่องความสัมพันธ์ของบุคคลที่ถูกต้องและดีงามในสังคมว่ามีความสำคัญ และเป็นเงื่อนไขส่งเสริมการพัฒนาคุณภายใน คือสมาธิ และปัญญาของปัจเจกบุคคล และเมื่อปัจเจกบุคคลได้รับการพัฒนาให้มีภูมิจิตภูมิปัญญาที่ถูกต้องแล้ว ก็จะมีส่วนกำหนดให้พฤติกรรมความสัมพันธ์ในสังคมเป็นไปอย่างดีงามยิ่งขึ้น^๔

๑.๗.๑.๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวไว้ในหนังสือ นิติศาสตร์แนวพุทธ กล่าวถึงเรื่องนิติศาสตร์บนฐานของพุทธศาสนา โดยวางเป็น ๒ ระยะ คือ

ก. หลักการพื้นฐาน กฎหมาย ต้องมาจากธรรม ต้องชอบธรรม และต้องเพื่อธรรม โดยให้นัยตั้งบนหลักการแห่งธรรม ธรรมเป็นเบื้องต้นและที่สุดแห่งวินัย ธรรมเป็นเรื่องของความจริงแท้ในธรรมชาติ ส่วนวินัยเป็นเรื่องสมมติเพื่อหนุนธรรม วินัยหรือกฎหมายเอาพฤติกรรม เป็นจุดเชื่อมโยงเข้าสู่ไตรสิกขา โดยใช้สัจจะ ๒ คือปรมาตตสัจจะ และสมมติ

^๒ พระบรมราชาบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, อ้างในวารสารพุทธธรรม ในพิธีพระราชทานกระบี่ และปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ และโรงเรียนนายเรืออากาศ วันพุธ ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๔ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ , ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^๓ พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ , **วิชาการเทศนา** , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^๔ พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต), **รากฐานพุทธจริยศาสตร์สำหรับสังคมไทยร่วมสมัย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๕- ๗.

สัจจะเป็นหลักอธิบาย

ข. หลักแห่งการปฏิบัติ ถ้าคนอยู่ในหลักการ ก็ไม่ต้องมีกฎหมาย ถ้ากฎหมายไม่ใช่เพื่อหลักการ ก็ไม่ควรให้เป็นกฎหมาย ในสังคมที่คนมีการศึกษาถูกต้องพัฒนาดีแล้ว กฎหมายและวินัย เพียงเป็นข้อหมายรู้ไม่ต้องเป็นข้อบังคับทำให้เป็นเครื่องฝึกตนดังที่เรียกว่า สิกขาบทกฎหมายจะต้องมีแนวโน้มในการที่จะสร้างระบบสังคม จัดสรรสภาพแวดล้อมและวางรูปแบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ในทางที่เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เข้าถึงชีวิตที่ดีงาม^๕

๑.๗.๑.๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวไว้ในหนังสือ ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา ถึงลักษณะแห่งพระพุทธศาสนาที่นอกเหนือจากการตัดสินด้วยลักษณะธรรมวินัย ๘ ประการ ดังเช่น เป็นไปเพื่อคลายกำหนด (วิราคายะ) เป็นไปเพื่อความปราศออก (วิสังโยคายะ) และเป็นไปเพื่อความไม่สะสม (อะปะจะยายะ) และยังมีลักษณะเฉพาะอยู่อีกหลายประการที่บ่งบอกถึงความเป็นพุทธศาสนาดังที่ปรากฏอยู่ ๑๓ ประการ อาทิเช่น เป็นศาสนาแห่งปัญญา เป็นศาสนาแห่งการฝึกตนเชื่อในการพัฒนาตนเอง และการให้ความสำคัญทั้งแก่ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก และลักษณะอื่น ๆ ที่กล่าวถึง รวมความแล้วเป็นสิ่งที่นำไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดคือ “นิพพาน”^๖

๑.๗.๑.๖ ธรรมเกียรติ กัณโธริ ได้เขียนไว้ในหนังสือพุทธวิบัติ ? ตอน ศรัทธาวิปริต : วิกฤตศาสนาและวิกฤตทางสังคมไว้ว่า พระและสถาบันสงฆ์ดั้งเดิมรักษาศรัทธาชาวบ้านไว้ได้ เพราะจัดการปัญหาของตนเรียบร้อยแล้ว กิจกรรมหลักของสถาบันสงฆ์ที่จะรักษาศรัทธา ความเลื่อมใสไว้ได้ ในฝ่ายปกครองสงฆ์ต้องใส่ใจต่อการศึกษาอบรม สร้างพระเถระมีคุณภาพ แล้วสอนญาติโยมจนเกิดความรู้ ความเข้าใจหน้าที่ของชาวพุทธ เพื่อเป็นพุทธบริษัทที่เข้มแข็ง ความรู้ของญาติโยมก็จะกลับมาตรวจสอบความประพฤติของพระเถระด้วย^๗

๑.๗.๑.๗ สุเมธ ตันติเวชกุล ได้เขียนไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่าด้วยชีวิตพอเพียงว่า “ส่งเสริมการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างรอบด้าน อาทิ การศึกษา สาธารณสุข การฟื้นฟู วัฒนธรรม การจัดการสิ่งแวดล้อม”^๘

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๓**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒.

^๖ พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), **ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

^๗ ธรรมเกียรติ กัณโธริ, **พุทธวิบัติ ? ตอน ศรัทธาวิปริต : วิกฤตศาสนา และวิกฤตทางสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๓๕.

^๘ สุเมธ ตันติเวชกุล, **ชีวิตพอเพียง**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒.

๑.๗.๑.๘ ผู้บริหารองค์การส่วนตำบลห้วยม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ได้กล่าวถึงปัญหาของชุมชนว่า ความเจริญก้าวหน้าของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อเกิดปัญหาสังคมมากมาย ผู้คนในสังคมมีความเห็นแก่ตัว แข่งแย่ง ชัดแย้ง หลงมัวเมาไปกับอบายมุขจากการบริโภคสื่ออย่างขาดสติ และความอ่อนแอของศีลธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคม และการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน^๙

๑.๗.๑.๙ พิตยา ว่องกุล ได้เขียนไว้ในหนังสือหลวงพ่อนาน สงบนิ่งเพื่อสร้างสรรค์ว่าด้วยการสร้างชีวิตเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านไว้ว่า “การช่วยเหลือเพื่อนบ้านของคนที่มีฐานะดี แม้จะเป็นการปิดทองหลังพระ แต่พวกเขาก็มีส่วนภาคภูมิใจในการพัฒนาหมู่บ้าน เรื่องนี้กล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จของหลวงพ่อนาน ซึ่งสามารถใช้หลักธรรมไปโน้มน้าวจิตใจของชาวบ้านที่มีฐานะดี ให้เข้าร่วมเป็นผู้ถือหุ้นด้วยการเสียสละ ไม่กั๊กมิดชิดในช่วงแรกตั้งสหบาลข้าว กุศลบุญที่เข้าหุ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหาการขาดแคลนข้าวบริโภค เป็นเหตุให้ผู้มีฐานะดีได้รับความเคารพนับถือจากเพื่อนบ้าน ธรรมะแห่งความเมตตากรุณาช่วยเหลือแบ่งปันกันด้วยความสามัคคีและหลักการพึ่งตนเอง ได้ซึมซาบอยู่ในบ้านท่าสว่างและหมู่บ้านใกล้เคียง ความสำเร็จในการก่อตั้งสหบาลข้าว เพื่อช่วยคนยากจนทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและบุคคลหลายคน เสนอให้หลวงพ่อนานเปลี่ยนชื่อ สหบาลข้าว เป็นธนาคารข้าว เหมือนกับที่รัฐบาลกำลังจัดตั้งในหมู่บ้านต่าง ๆ หลวงพ่อนานแจ้งเหตุผลว่า ชื่อนี้ดีอยู่แล้ว เพราะพระเป็นผู้จัดตั้ง ชื่อก็เป็นภาษาบาลี สห แปลว่า รวม บาล แปลว่ารักษา สหบาลข้าว ก็แปลว่า การรวมกันรักษาข้าวของตนเองให้เพิ่มพูนงอกงาม จัดตั้งที่ไหนก็ไม่เคยล้ม ยังฉางมีข้าวเพิ่มมากขึ้นทุกปี สหบาลข้าว เป็นชื่อที่เหมาะสมกับสภาพความจริง การก่อตั้งก็เพื่อช่วยประกันความอดอยากให้แก่หมู่บ้าน ไม่ได้เป็นแหล่งเก็บเงินเก็บทอง ขณะเดียวกันชาวบ้านต่างรู้สึกร่วมกันว่า สหบาลข้าวเป็นที่พึ่งแห่งชีวิตของพวกเขา ทุกคนเป็นเจ้าของ และต้องร่วมมือกันรักษา”^{๑๐}

๑.๗.๑.๑๐ พระธรรมเสนานูวัตร ได้รวบรวมข้อมูลไว้ในเอกสารอัตโรเนียว เรื่องโครงการ จัดตั้งกองทุนกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ สวัสดิการพัฒนาคูณภาพชีวิตของชุมชน โดยหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคณะสงฆ์หนเหนือ ว่าด้วยการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อการจัดตั้งกองทุนกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์โดยใช้คุณธรรมไว้ว่า “กองทุนกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ คือการรวมตัวของชาวบ้านซึ่งอาศัยสัจจะคือความซื่อสัตย์ ซื่อตรง และจริงใจต่อตนเองและต่อกัน

^๙ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม, **ธนาคารความดีตำบลห้วยม**, (เอกสารอัตโรเนียว), หน้า ๑.

^{๑๐} พิตยา ว่องกุล, **หลวงพ่อนาน สงบนิ่งเพื่อสร้างสรรค์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เจริญวิทย์ การพิมพ์, ๑๕๓๒), หน้า ๖๐.

และกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการประหยัทรัพย์แล้วนำทรัพย์สะสมรวมกันที่ละเล็กละน้อยเป็นประจําอย่างสม่ำเสมอ หรือใช้เป็นทุนให้สมาชิกที่มีความจําเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของตนเองและครอบครัว”^{๑๑}

๑.๗.๑.๑๑ หน่วย อ.ป.ต. มีวัตถุประสงค์หลัก ๕ ประการ คือ ๑) เพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้ และพัฒนาตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ ๒) เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยราชการในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ๓) เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า กล่าวคือ ใครมีความคิดอะไรที่เป็นประโยชน์สร้างสรรค์ที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองให้มาแสดงออกที่ศูนย์ อ.ป.ต. เข้าทำนองที่ว่าร่วมกันคิดร่วมกันทำจะนำชาติให้เจริญ ๔) เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข ช่วยกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิตและทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย หรือภัยอื่น ๆ ให้ทุกคนนอนตาหลับเข้าทำนองที่ว่า ถึงคราวมีความทุกข์ช่วยกันแก้ไข ถึงคราวสุขสบายก็ไม่ตกอยู่ในความประมาท ๕) เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารของทางราชการจําเป็นจะต้องรับทราบอย่างทันท่วงทีตรงไปตรงมา ยุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องจะทำให้เราเข้าใจสถานการณ์ของบ้านเมืองไม่ถูกต้อง และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ไม่ถูกต้อง”^{๑๒}

๑.๗.๑.๑๒ คณินนิตย์ จันทบุตร ได้ศึกษาสถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยพบว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในการเป็นผู้นำในการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ และบทบาทหน้าที่ที่เห็นชัดเจน ๓ ประการ คือ ๑) บทบาทในการพัฒนาคุณภาพของพลเมือง ในด้านคุณธรรมจริยธรรม อาทิการให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตร การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชน การให้การศึกษาศาสนาสำหรับพระ ภิกษุสามเณร การจัดการสอนการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน เป็นต้น ๒) บทบาทในด้านการสงเคราะห์ประชาชน อาทิ การช่วยประกอบศาสนพิธีเพื่อบำเพ็ญกุศล การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาต่างท้องถิ่นที่มาศึกษาเล่าเรียนในเมือง หรือการให้ที่พักแก่บุคคลที่มารักษาสิล การตรวจดวงชะตา ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ การให้ฤกษ์ยาม แม้กิจที่พระภิกษุบางรูปดำเนินการอยู่จะเป็นที่น่าติเตียน แต่ก็มีคนจำนวนมากเลื่อมใสศรัทธา เป็นการสงเคราะห์ประชาชนในด้านขวัญกำลังใจ การให้ทางราชการหรือส่วนรวมใช้สถานที่วัดประชุม หรือเป็นหน่วยเลือกตั้ง การรักษาโรคภัย

^{๑๑} พระธรรมเสนานูวัตร, โครงการจัดตั้งกองทุนกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์สวัสดิการพัฒนาคณาภพชีวิต ของชุมชน โดยหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคณะสงฆ์หนเหนือ, เอกสารอัดโรเนียว, ๒๕๕๑, หน้า ๒.

^{๑๒} พิสิฐ เจริญสุข, คู่มือการปฏิบัติงานของ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑-๒.

ใช้เจ็บ และการให้ที่พักพิงแก่ประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยหรือภัยธรรมชาติ เป็นต้น
 ๓) บทบาทในการช่วยเหลือทางราชการ อาทิ ช่วยในการอบรมชี้แจงราษฎรให้รู้จักรับผิดชอบ
 ชั่วดี การที่ควรทำและควรเว้น ช่วยสงเคราะห์ประชาชนด้วยอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษา
 โรค และช่วยเหลือทางราชการเกี่ยวกับความมั่นคง เช่น ช่วยชักนำหรือเป็นศูนย์กลางให้ทาง
 ราชการอำเภอ จัดอบรมลูกเสือชาวบ้าน การสงเคราะห์ชาวเขา หรือการช่วยบำบัดรักษาผู้ติด
 ยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น^{๑๓}

๑.๗.๑.๑๓ พระเมธีธรรมาภรณ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือพัฒนาชีวิตด้วยแนวคิดเชิง
 คุณธรรม ไว้ว่า ทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด มีหลักธรรมประจำใจไว้ว่า เราจะทำดีให้ได้ดีด้วย
 วิธี คือ ๑) ทำดีให้ถูกดี มีหน้าที่อะไรก็ทำให้ดีที่สุด ๒) ทำดีให้ถึงดี ทำความดีอย่างต่อเนื่อง
 ให้นานพอที่ความดีจะให้ผล ๓) ทำดีให้พอดี อย่าตึงเกินไปหรือหย่อนเกินไป พระพุทธเจ้า
 ตรัสรู้เพราะทางสายกลางมีชัยมาปฏิบัติทาหรือความพอดี ทำอะไรต้องรู้จักความพอดี^{๑๔}

๑.๗.๑.๑๔ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พระพุทธศาสนา
 ในยุคโลกาภิวัตน์ ไว้ว่า ทุกวันนี้ การสร้างเครือข่ายเป็นเรื่องสำคัญ การที่เราจะทำอะไรให้
 สำเร็จนั้นเราต้องอาศัยความร่วมมือกัน เราจะอยู่กลุ่มไหนตรงมุมไหนของประเทศหรือของโลก
 ก็ได้ แต่เราสามารถรวมพลังเข้าด้วยกันด้วยอาศัยเครื่องมือการติดต่อสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์
 สมาคมชาวพุทธอาจจะมาประชุมใหญ่แบบนี้ปีละครั้งก็พอ นอกนั้นเราสามารถจะประชุมกัน
 ผ่านสื่อสารโทรคมนาคม เช่น การประชุมสัมมนาทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ชาวพุทธผู้ร่วม
 อุดมการณ์เดียวกันควรสร้างเครือข่ายขึ้นมาทั้งกับชาวพุทธในไทยและต่างประเทศ^{๑๕}

๑.๗.๑.๑๕ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแม่ใส เดิมเป็นกลุ่มออมทรัพย์
 เพื่อการผลิตบ้านแม่ใส เรียกว่า กลุ่มสัจจะ ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๗ สถานที่
 รวมกลุ่มเริ่มขึ้นที่วัดบ้านแม่ใส ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีพระราชวริยาภรณ์
 เจ้าคณะจังหวัดพะเยา ร่วมกับพระครูโสภิตจริยากร เจ้าอาวาสวัดแม่ใส ร่วมกันก่อตั้ง ด้วย
 สาเหตุที่ได้เห็นชาวบ้านที่มาร่วมงานบุญของวัด ขอบซื้อหอยไต้ดิน ก็เลยชักชวนให้มีการเก็บ
 ออมเงินเป็นรายเดือน ๆ ละ ๑๐-๒๐ บาท มีสมาชิกครั้งแรก ๑๐๕ คน และมีการรับ
 สมาชิกที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศรีท้าววัดแม่ใส คือ หมู่ที่ ๒, ๓, ๔, ๘, ๙, ๑๒ โดยใช้หลัก
 บริหารจัดการกลุ่มด้วยคุณธรรม ๕ ประการ คือ ๑) ซื่อสัตย์ ๒) เสียสละเพื่อส่วนรวม ๓)

^{๑๓} คณินันต์ จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย,
 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒) หน้า ๕๒-๕๖.

^{๑๔} พระเมธีธรรมาภรณ์, พัฒนาชีวิตด้วยแนวคิดเชิงคุณธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท
 ส่องสยาม จำกัด, ๒๕๓๔) หน้า ๑๘-๒๕.

^{๑๕} พระเมธีธรรมาภรณ์, พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท
 สหสัมพันธ์ จำกัด, ๒๕๓๙) หน้า ๓๒.

รับผิดชอบ ๔) เห็นอกเห็นใจกัน ๕) ไว้วางใจกัน การกู้ แบ่งเป็น ๓ อย่าง คือ กู้ฉุกเฉิน กู้สามัญ กู้พิเศษ การจัดสรรผลกำไร หักค่าตอบแทนกรรมการ ๕๐,๐๐๐ บาท ที่เหลือปันผลให้สมาชิก ๗๕ % อีก ๒๕ % เป็นค่าบริการและอื่น ๆ ผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ สนับสนุนส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกกู้ยืมเพื่อซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร ที่อยู่อาศัย ปุ๋ย ค่าขาย เปิดร้านค้า ทำนาปรัง มอบทุนการศึกษาให้แก่บุตรของสมาชิก สนับสนุนกีฬา กิจกรรมเกี่ยวกับเยาวชน และวันเด็ก เป็นวิทยากรเกี่ยวกับการจัดการออมแก่กลุ่มที่มาศึกษาดูงาน จุดเด่นของกลุ่มออมทรัพย์ ๑) ไม่พึ่งแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานอื่น ๒) สนับสนุนสมาชิก และกลุ่มเครือข่ายในการประกอบอาชีพที่มั่นคง ๓) ให้สมาชิกกู้เงินไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างฐานะสร้างรายได้ เช่น สร้างบ้าน สร้างอู่รถยนต์ ทุนการศึกษาเล่าเรียนของบุตรสมาชิก ๔) สนับสนุนกิจกรรมให้กู้ยืมในระบบของกลุ่มเพื่อนำไปหมุนเวียน ๕) สามารถแก้ไขหนี้ในระบบได้ระดับหนึ่ง โดยมีคำขวัญประจำกลุ่มคือ “เก็บ-ออม-ประหยัด-ปฏิบัติตามกฎหมาย”^{๑๖}

๑.๗.๑.๑๖ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์บ้านร่องไฮ ตั้งอยู่เลขที่ ๖๕/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๖ โดยพระสุธรรมมุนี เป็นผู้ก่อตั้ง ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น ๑๒๘ คน มีเงินสะสมทรัพย์จำนวน ๔,๘๐๐,๐๐๐ บาท ได้รับการสนับสนุนสร้างอาคารจากกองทุนพัฒนาสังคม (SIF) เป็นเงิน ๒๕๐,๕๕๕ บาท จากกลุ่มฯ สมทบ ๓๐,๐๐๐ บาท มีนางแก้ว แก้วใจบุญ เป็นประธานกรรมการ^{๑๗}

๑.๗.๑.๑๗ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์วัดศรีอุโมงค์คำ ตั้งอยู่ ณ วัดศรีอุโมงค์คำ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ โดยได้มีพระราชวิริยาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพะเยา เป็นผู้ก่อตั้ง ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด ๘๘ คน มีเงินสะสมทั้งหมด ๗๙๑,๕๒๐ บาท มีพระราชวิริยาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดศรีอุโมงค์คำ เป็นประธานกลุ่ม^{๑๘}

๑.๗.๑.๑๘ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด ๓๔ คน มีเงินสะสมทั้งหมด ๒,๕๔๓,๖๐๐ บาท มีพระสุนทรกิตติคุณ รองเจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ เป็นประธานกลุ่ม^{๑๙}

^{๑๖} สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแม่ใส (เอกสารอัดโรเนียว) หน้า ๑-๗.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๘.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน หน้า ๙.

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๙.

๑.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒.๑ มนูญ มุกข์ประดิษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา” พบว่า ทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิด “ทฤษฎีใหม่” อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีรากฐานมาจากหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะทางสายกลาง ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ มัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสอดคล้อง และมีพื้นฐานมาจากองค์ธรรมในพระพุทธศาสนาเกือบทุกประการ เช่น หลักในเรื่องความสันโดษ ความพอเพียง ความสมถะ ความไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ความมีเมตตา เกื้อกูลที่ชีวิตพึ่งมีต่อชีวิต ต่อชุมชน ต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีสัมมาอาชีวะ ซึ่งสะท้อนได้จากการดำเนินการตามโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า ๓,๐๐๐ โครงการ ที่มุ่งเน้นความพออยู่พอกินและพอเพียงพอดี ตลอดถึงคุณภาพชีวิตของประชากร ด้วยการน้อมนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการพัฒนา ทำให้สังคม และประเทศชาติดำเนินไปอย่างมั่นคงยั่งยืน มีภูมิคุ้มกัน มีคุณภาพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๒๐}

๑.๗.๒.๒ พระมหาจรัญโรส ปาโส ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่ทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม โดยเป็นการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในนามของกลุ่มเสขิยธรรม” พบว่า กิจกรรมการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรมแบ่งออกได้เป็น ๗ กลุ่ม กิจกรรมใหญ่ และ ๒๗ กิจกรรมย่อย เช่น กิจกรรมการจัดตั้งกองทุน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเด็กและเยาวชน การอนุรักษ์ วัฒนธรรม การจัดการศึกษา การปฏิบัติธรรมและการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งกลุ่มกิจกรรมเหล่านี้ พระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรมได้ดำเนินการควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักอริยสัจ หลักไตรสิกขา หลักทวิสุตมิมกัตถประโยชน์ หลักฆราวาสธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และหลักศีล ๕ เป็นต้น ด้วยการบูรณาการองค์ความรู้หลักพุทธธรรมที่กล่าวมา กับความรู้ในศาสตร์สาขาอื่น ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการ การพัฒนาชุมชน การจัดสวัสดิการ ...ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างกระบวนการ เรียนรู้ให้แก่ชุมชน โดยพระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรม ได้ดำเนินการผ่านกิจกรรมการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนให้เกิดคุณภาพใน ๓ ด้านหลักใหญ่ ๆ คือ ๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๒) การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ และ ๓) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๒๑}

๑.๗.๒.๓ พระมหามานิช ศึกษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการ

^{๒๐} มนูญ มุกข์ประดิษฐ์, “ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๑} พระมหาจรัญโรส ปาโส, “บทบาทของพระสงฆ์ที่ทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม โดยเป็นการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในนามของกลุ่มเสขิยธรรม”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต*, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

พัฒนาสังคม : ศึกษาความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมของพระพยอม
 กลฺยาณ” ผลการศึกษาพบว่า แนวความคิดการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธนั้น มุ่งพัฒนาบุคคล
 ในสังคมให้ได้รับประโยชน์ ๓ อย่าง คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน (ทิฐฐธัมมิกัตถะ) ประโยชน์
 ในอนาคต (สัมปรายิกัตถะ) และประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน (ปรมาตถะ) และการพัฒนา
 สังคมจะต้องเริ่มพัฒนาจากตัวบุคคลใน ๕ ด้าน คือ การพัฒนาด้านกาย การพัฒนาด้านศีล
 การพัฒนาด้านจิต การพัฒนาด้านปัญญาและการพัฒนาด้านอาชีพ ส่วนการพัฒนาสังคมของ
 พระพยอม มี ๓ ด้าน คือ ด้านการเผยแผ่ธรรมะ ด้านการศึกษา ด้านการสงเคราะห์
 ประชาชนนั้น สอดคล้องกับหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก^{๒๒}

๑.๗.๒.๔ นางสาวศศิธรณ กาลังสินเสริม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธกระบวนทัศน์
 ในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม” พบว่า ความต้องการเป็นบุคคลผู้ได้ชื่อว่า ทันสมัยไม่ตกยุค
 ที่นิยมพูดกันว่า In Trend เท่านั้น ส่งผลให้พฤติกรรมมนุษย์เปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิม
 นับตั้งแต่ผู้ใหญ่วางพวกประกอบธุรกิจบางอย่างบังหน้า เบื้องหลังอาจค้าของเถื่อน ค้าสิ่ง
 เสพติด ค้าเด็ก...นักการเมืองบางพวก ร่ำรวยผิดปกติ ใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต ข้าราชการ
 บางพวกหารายได้เสริมด้วยการรีดไถประชาชน ครูบางคนขยันสอนเสริมนอกเวลามากกว่า
 สอนในเวลา ทั้งยังขายยาบ้าแก่ลูกศิษย์ก็มีให้เห็นไม่น้อย บางพวกเอาความรู้ความสามารถ
 ด้านคอมพิวเตอร์มาแสวงหาประโยชน์ บ้างหลอกลวงผู้คนให้ซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์โดยไม่ได้รับ
 สินค้าเลยก็มีมาก วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยมัวเมาอบายมุขตามแหล่งต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่เป็นคนสร้าง
 ครั้นเงินไม่พอใช้ก็ค้ายาเสพติด ที่สุดก็ติดยาเสพติดเสียเอง บางพวกที่ชอบฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย
 เลียนแบบดารารหรือพวกไฮโซ แต่มีเงินไม่เท่าดารา ก็แก้ปัญหาด้วยการขายบริการในรูปแบบ
 ต่าง ๆ บ้างก็ขายยาอี ยาบ้า ฯลฯ มิฉะพเหล่านี้อาจเกิดด้วยอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์แท้
 ทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมไทยต้องประสบกับแรงกดดันอย่างสูง ถึงกับคิดฆ่าตัวตายก็มี
 หากใช้หลักการดำรงอยู่โดยใช้ครอบครัวเป็นพื้นฐาน ก็อาจพบปัญหาครอบครัวแตกแยก
 แม้ในที่ทำงาน ก็อาจพบกับความอยุติธรรม และกลายมาเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบันอย่างไม่
 อาจหลีกเลี่ยงได้ จะเห็นว่า การดำเนินชีวิตของแต่ละคนรู้สึกยากที่จะนำตนเองกลับไปสู่ความ
 สงบได้อย่างราบรื่น^{๒๓}

๑.๗.๒.๕ พระราชปัญญารณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบและแนวทางการ
 เผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี การแสดงพระ
 ธรรมเทศนาในวันอัมมาสวณะ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๙ – ๒๕๔๒” พบว่า ปัจจุบันวัฒนธรรม

^{๒๒} พระมหาโมโนช ศึกษา, “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาความคิดเห็นของพระ
 สังฆาธิการ ต่อการพัฒนาสังคมของพระพยอม กลฺยาณ ”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต** ,
 (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๓} นางสาวศศิธรณ กาลังสินเสริม, “ พุทธกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม ”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า
 ๒-๓.

ตะวันตก ได้ไหลเข้ามาสู่สังคมไทยอย่างไม่ขาดสาย บางเรื่องนิยมนำมาปฏิบัติทั้งที่ยังไม่รู้ว่ามีคุณมีโทษอย่างไร ได้ละทิ้งศีลธรรมวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ เช่น อินเทอร์เน็ต มักมีภาพที่ล่อแหลมต่อศีลธรรม มีข้อความที่รุนแรง ปัญหาการมั่วสุมเสพยาเสพติด มียาบ้า ยาไอเป็นต้น การใช้จ่ายแบบสุรุ่ยสุร่ายเกินตัว นิยมซื้อสินค้าต่างประเทศที่มีราคาแพง ปัญหาอาชญากรรม ฉกชิงวิ่งราว ลักเล็กขโมยน้อย การคอร์รัปชั่น ครอบครัวแตกแยกขาดความอบอุ่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควรของเยาวชน เหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแบบซ้ำซากในสังคมไทยทั่วไป สิ่งที่เกิดศีลธรรมกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่สังคมยอมรับ ค่านิยมที่ผิด ๆ เหล่านี้ สมควรที่จะต้องรีบแก้ไข เพราะประเทศชาติจะเจริญหรือเสื่อม ก็ขึ้นอยู่กับประชาชนในประเทศ ถ้าประชาชนมีคุณภาพ มีศีลธรรม มีความรู้ความสามารถ และวิสัยทัศน์กว้างไกล ประยุกต์ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม ให้เข้ากับวิทยาการสมัยใหม่ เลือกรสสิ่งที่ดีมีประโยชน์ เลิกสิ่งที่เกิดโทษ ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา ย่อมจะเจริญรุ่งเรืองสืบไป แต่ถ้าประชาชนขาดศีลธรรมประจำใจ ประเทศชาติย่อมขาดภาวะผู้นำที่ดี และผู้มีความรู้ความสามารถที่จะสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ตลอดถึงการศึกษาศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการปกครอง ย่อมมีคุณภาพด้อยลงไปตามลำดับ^{๒๔}

๑.๗.๒.๖ พระมหาสนอง อคฺคธมฺโม (ยาจิตร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมชาวบ้านให้พึ่งตนเอง” พบว่า พระครูพิพิธธรรมรส ได้จัดตั้งธนาคาร “ข้าว โค กระบือ” สำหรับผู้ขาดแคลน มีวิธีดำเนินการ คือ ได้ประยุกต์ประเพณีที่ดีงามเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวบ้าน โดยได้จัดผ้าป่าข้าว ผ้าป่ากระบือ เนื่องจากปัญหาโค กระบือ ถูกต้อนเข้าโรงฆ่าสัตว์ เพื่อทำลูกชิ้น ทำให้มีลูกโค กระบือ ต้องกำพร้าจำนวนมาก ฉะนั้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือสัตว์ผู้มียศ ชาวบ้านผู้ที่มารับไปเลี้ยงต้องเลิกอบายมุข และถือศีล ๕ ในเริ่มแรกของโครงการ มีกระบือ จำนวน ๙๕ ตัว ผู้เช่าจ่ายค่าเช่าด้วยข้าวเปลือก ปีละ ๑๖ ถัง ค่าฝึกหัดงาน ปีละ ๒ ถัง ถ้ามีลูกก็สลับกันเป็นเจ้าของกับทางวัด เมื่อมีลูกกระบือ ๒ ตัว ก็หมุนเวียนไปให้คนอื่นต่อ หากกระบือตัวใดตายลงก็ให้ฝังดินปลุกต้นไม้เป็นอนุสรณ์ และต้องดูแลด้วยความเมตตา ใช้งานด้วยความเหมาะสม ผลการดำเนินงาน ทำให้ชาวบ้านได้นำโคกระบือไปเลี้ยง ช่วยให้เกษตรกร คนยากจน มีแรงงานในการทำนา มีบุญธรรมชาติได้ เรือกสวนไร่นาของตน และเป็นการสะสมทุนให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้มากยิ่งขึ้น ส่วนผ้าป่าข้าว ได้ช่วยแก้ปัญหาชาวบ้านไม่มีข้าวกิน โดยประยุกต์ใช้ให้เข้ากับประเพณีบุญกุ่มข้าวใหญ่ เพื่อรับบริจาคข้าวจากผู้มีจิตศรัทธา แล้วนำไปไว้ในธนาคารข้าว และผู้ต้องการข้าวก็ไปซื้อที่ธนาคาร จากนั้นจึงนำเงินที่ขายข้าวได้ไปสร้างฉางเก็บข้าว ปีใดฟ้าฝนดี ปลุกข้าวได้มากก็นำข้าวไปขายเพื่อนำเงินไปใช้จ่ายในกิจกรรมศูนย์เด็กเล็ก และกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์

^{๒๔} พระราชบัญญัติ, “ศึกษารูปแบบและแนวทางการเผยแพร่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี การแสดงพระธรรมเทศนาในวันอัมมัสสวนะ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑-๒.

ต่าง ๆ^{๒๔}

สรุป พระสงฆ์นอกจากจะต้องฝึกปฏิบัติขัดเกลากายบรณทนให้ตั้งอยู่ในศีล สมาธิ และปัญญาแล้ว ยังจะต้องมีหน้าที่ในการเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนาให้แพร่หลาย มีหน้าที่ในการสร้างสังคมให้มีคุณธรรม ด้วยการสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชนโดยทั่วไป ด้วยวัตถุสิ่งของบ้าง ด้วยหลักธรรมบ้าง สร้างทัศนคติว่า พระไม่ทอดทิ้งประชาชน พระพุทธศาสนายังเป็นที่พึ่งในยามทุกข์ยากของประชาชน พระสงฆ์จึงได้สร้างงาน เพื่อช่วยเหลือประชาชนด้วยดีมาโดยตลอด ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข มีความเอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือทางด้านวัตถุบ้าง ใช้หลักคำสอนบ้าง อันเป็นการพัฒนาด้วยหลักธรรมทั่วไป

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ มีความแตกต่างออกไป คือ เป็นรูปแบบใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการทำนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ด้วยกาย ทำให้เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้ โดยผ่านกระบวนการเสริมสร้างความดีภายใต้แนวคิดนาการความดี การทำงานเพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ภายใต้แนวคิดนาการความดีนี้ มีหลักการที่ว่า ทำความดีสร้างค่าความเป็นคน ยามขัดสนเราให้แลกเปลี่ยนสิ่งของ นับว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่สามารถทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม มีการสร้างความดีด้วยการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ มีเมนูความดี เป็นต้น เมื่อสะสมความดีได้แล้ว ก็สามารถนำไปแลกเปลี่ยนสิ่งได้ ภายใต้เงื่อนไขนาการความดี

๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยทั้งทางเอกสาร (Documentary Study) และการวิจัยในภาคสนาม (field study) เชิงทดลองโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา

๒. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Survey) ที่เกี่ยวข้องกับนาการความดีของตำบลห้วยม้อ อำเภอพวน จังหวัดเชียงราย ศึกษาทฤษฎี และแนวคิดในตำราผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนาการความดี

๓. ศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Study) เพื่อเป็นการ ทดลองการเสริมสร้างคุณธรรมภายใต้หลักการทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดนาการความดี ในพื้นที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในเขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยมุ่งศึกษาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยม้อ อำเภอพวน จังหวัดเชียงราย และหน่วยอบรมประชาชนในเขตภาคเหนือ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มหาเถรสมาคมได้มอบหมายให้เจ้าอาวาส ได้ทำหน้าที่สงเคราะห์ประชาชนภายใต้

^{๒๔} พระมหาสนอง อคฺคธมฺโม (ยาจิตร), “ บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมชาวบ้านให้พึ่งตนเอง ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๗.

การเสริมสร้างสังคมคุณธรรม และแนวคิดธนาคารความดี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การประชุม กลุ่มย่อย การประชุมสัมมนาร่วมกับกลุ่มอย่าง โดยมีประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ๓ กลุ่มสำคัญ คือ

๑) กลุ่มพระสังฆาธิการ และตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบลหัวม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยเป็นแกนนำผู้ที่ริเริ่มการจัดตั้งกลุ่มธนาคารความดี หรือเป็นคณะกรรมการประจำกลุ่มธนาคารความดี เป็นผู้ผลักดันให้กิจกรรมการทำความดีตาม หลักพระพุทธศาสนาไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จำนวน ๕ รูป/คน ได้แก่

(๑) พระครูสุจินต์กัลยาณธรรม เจ้าอาวาสวัดศรีเมืองมูล จังหวัดเชียงราย

(๒) พระอารักษ์ อภิวิฑฒโน น.ธ.เอก เจ้าอาวาสวัดบวกลาค้าว จังหวัด เชียงราย

(๓) พระครูปลัดเทิดพงษ์ ชยาภินนโท ปริญญาโท เลขานุการเจ้าคณะอำเภอ พาน วัดดอนตัน ตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

(๔) พระสุรเชษฐ์ ธรรมรสี วิทญฺฐานะ น.ธ.เอก ปริญญาตรี (พธ.บ.) เลขานุการ รองเจ้าคณะอำเภอพาน วัดศรีเมืองมูล อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

(๕) นายสมพงษ์ ชำหา วิทญฺฐานะ ปริญญาตรี สาธารณสุขศาสตร์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัวม บ้านหนองฮ้าง ตำบลหัวม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

๒) กลุ่มพระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสและเจ้าคณะตำบล ผู้ที่เป็นประธานหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล จำนวน ๑๐ แห่ง ในพื้นที่ ๗ จังหวัด ได้แก่ ลำปาง เชียงราย พะเยาแพร่ นครสวรรค์ ตาก และแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่ นำหลักการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมมาประยุกต์ใช้ และ เป็นเครือข่ายการเสริมสร้างสังคม คุณธรรมภายใต้การทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในเขตหนเหนือ จำนวน ๑๐ รูป ได้แก่

(๑) พระครูภาวนานววัตร ประธานหน่วย อ.ป.ต.โป่งงาม

(๒) พระครูสุวรรณธรรมนิวิฐ ประธานหน่วย อ.ป.ต.ห้วยลาน

(๓) พระครูสถาพรปริยัติ ประธานหน่วย อ.ป.ต.ร่องเคาะ

(๔) พระมหาภิตติศักดิ์ กิตติวิฑฒโน ประธานหน่วย อ.ป.ต.หนองม่วงไข่

(๕) พระครูสุนทรวิฑฒินุญ ประธานหน่วย อ.ป.ต.บ้านถ้ำ

(๖) พระครูสุวรรณโณภาส ประธานหน่วย อ.ป.ต.ห้วยแก้ว

(๗) พระครูนิภาธรรมคุณ ประธานหน่วย อ.ป.ต.ห้วยดง

(๘) พระพงษ์พันธ์ จิตตคุตโต ประธานหน่วย อ.ป.ต.พระธาตุผาแดง

(๙) พระครูอนุศาสนโกศล ประธานหน่วย อ.ป.ต.ขุนยวม

(๑๐) พระครูสุจินต์กัลยาณธรรม ประธานหน่วย อ.ป.ต.หัวม

๓) ประชาชนในตำบลห้วยม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือดำเนินการ เสริมสร้างสังคมคุณธรรมภายใต้แนวคิดธนาคารความดี โดยเป็นสมาชิก กลุ่มธนาคารความดี จำนวน ๑,๔๗๖ คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมตามแนวคิดธนาคารความดีในระหว่าง การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ จำนวน ๖๐ คน และกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบลในหนเหนือ ๖ แห่ง ที่เข้าร่วมประชุมและพัฒนากิจกรรมตามโครงการเสริมสร้างสังคม คุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแต่ละ ๑๐ คน รวม ๖๐ คน รวมเป็น กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๑๒๐ คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างของประชาชนนี้ ใช้วิธีการสังเกต และการ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๔. นำข้อมูลในส่วนต่าง ๆ ทั้งจากเอกสารและการศึกษาในภาคสนามในพื้นที่ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในเชิงพรรณนา สำหรับข้อมูล จากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างประชาชน ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ทางคอมพิวเตอร์โดยใช้สถิติแบบง่าย คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการนำเสนอข้อมูล

๕ . นำข้อมูลทั้งสองส่วนมาสรุป และนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม ตามแนวพระพุทธศาสนาโดยจำแนกเป็น ๕ บทในรูปแบบของวิทยานิพนธ์

๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๙.๑ ได้แนวคิดและหลักการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมตามแนว พระพุทธศาสนา

๑.๙.๒ ได้รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมภายใต้แนวคิด ธนาคารความดีของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย

๑.๙.๓ ได้มีการทดลอง และนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิง พุทธบูรณาการในการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในเขตภาคเหนือ

๑.๙.๔ ได้แนวทางและขยายผลการศึกษาการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม ไปประยุกต์ใช้สำหรับการดำเนินการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในเขตพื้นที่ ภาคเหนือ และสังคมไทย